

۳ شاخصه مومن از نگاه امام رضا(ع)

۲۱ آذر ۱۳۹۴ ساعت ۱۹:۱۴

معاون آموزشی اداره کل تبلیغات اسلامی خراسان رضوی به بررسی سبک و سیره رضوی در ویژه نامه شهادت آن امام همام پرداخت.

معارف اسلامی تمامی نیازهای انسانی و فرهنگ و سبک صحیح زندگی را در خود جای داده است. سبک زندگی اسلامی در قالب مجموعه‌ای کامل به همه مسائل مورد نیاز انسان برای داشتن زندگی خوب دنیوی و کارنامه پربار آخروی برنامه‌های متعددی را ارائه کرده است. در همین راستا داشتن الگوی کامل و جامعی همچون علی ابن موسی الرضا(ع)، روشنایی بخش رهروان و عاشقان حضرت و همه آزادگانی است که به دنبال نور و حقیقت کامل هستند.

به منظور واکاوی و بررسی بخشی هر چند اندک از سبک و سیره رضوی در ششمین ویژه‌نامه شهادت امام هشتم شیعیان به گفت‌وگو با عبدالله ابراهیمی؛ مسئول آموزش اداره کل تبلیغات اسلامی خراسان رضوی نشستیم که ماحصل این گفت‌وگو را در ادامه می‌خوانید.

تسنیم: سبک زندگی به چه معنا است و آیا می‌توانیم نوعی سبک زندگی از سیره و سخن امام رضا(ع) برداشت و بر مبنای آن عمل کنیم؟

ابراهیمی: پیرامون مفهوم سبک زندگی تعریف‌های گوناگونی در کتب مختلف براساس دیدگاه‌های گوناگونی که اندیشمندان نسبت به نوع زندگی داشته‌اند ارائه شده است.

سبک زندگی شامل نظام ارتباطی، نظام معیشتی، تفریح و شیوه‌های گذران اوقات فراغت، الگوی خرید و مصرف، توجه به مد، جلوه‌های عینی شأن و منزلت، استفاده از محصولات تکنولوژیک، نحوه استفاده از صنایع فرهنگی، نقاط تمرکز علاقه‌مندی در فرهنگ مانند دین، خانواده، میهن، هنر، ورزش و امثال آن می‌شود. اگر بخواهیم در یک جمع بندی نسبتاً اجمالی تعریفی از سبک زندگی بدهیم باید بگوییم تمامی رفتارها و روابط فردی، خانوادگی و اجتماعی انسان که مبتنی بر باورها و اعتقادات وی ظهور و بروز پیدا می‌کند در واقع سبک و روش زندگی او را شکل می‌دهد.

در عصر حاضر و با توجه به منابع و متون روایی و کتب بسیار خوبی که پیرامون امام رضا(ع) و شیوه زندگی و سیره آن حضرت وجود دارد، به خوبی می‌توانیم سبک زندگی براساس فرهنگ رضوی را برای خود و جامعه اسلامی تعریف کنیم.

تسنیم: نقش الگوهای دینی در زندگی ما چیست؟ قرآن در این باره چه فرهنگی را ترویج می‌کند؟

ابراهیمی: الگوپذیری و الگوگیری یکی از روش‌های بسیار مهم تربیتی در دین مقدس اسلام است. "الگو" نقش بسزایی در تربیت انسان بازی می‌کند، به گونه‌ای که تمام ویژگی‌های فکری و روحی و جلوه‌های رفتاری الگو مورد تقلید قرار می‌گیرد، هرچه قدرت نفوذ الگوها بیشتر و زمینه پذیرش آماده‌تر باشد، نمونه‌برداری از الگو کامل‌تر صورت می‌گیرد.

انسان به فطرت خود که عاشق به کمال مطلق است، الگوطلب و الگوپذیر است و این مسئله در دین اسلام بسیار مورد تاکید واقع شده است، قرآن مجید با تاکید بر الگو بودن پیامبر عظیم‌الشان اسلام می‌فرماید: «ان فی رسول الله اسوه حسنه» «به‌درستی که پیامبر اسلام الگوی نیکویی است».

در همین زمینه حضرت علی علیه السلام هم می‌فرمایند: پیروی کردن از رفتار رسول خدا و الگوگیری از پیامبر برای شما کافی است.

بنابراین از پیامبر(ص) پاک و پاکیزه‌ها پیروی کند، زیرا راه و رسمش سرمشقی است (نیکو) برای کسی که بخواهد تاسی جوید و انتسابی است (عالی) برای کسی که بخواهد منتسب گردد و محبوب‌ترین بندگان نزد خداوند کسی است که از پیامبرش سرمشق گیرد و قدم در جای قدم او گذارد. لذا هم قرآن مجید و هم اهل بیت(ع) که در واقع محتوای قرآن را تفسیر می‌کنند ما را به الگوپذیری از پیامبران و ائمه معصومین(ع) فرامی‌خوانند.

امروز در فرهنگ تشیع این امر بیش از هر مذهبی متبلور است چرا که فقه شیعه انسان را ملزم می‌داند که از گفتار، فعل و تقریر معصومین پیروی کند و الگو بگیرد بر همین اساس شناخت سیره و سنت اهل بیت(ع) اهمیتی مضاعف می‌یابد.

تسنیم: نوع عبادت و سیره امام رضا(ع) با خداوند متعال چگونه بود؟

ابراهیمی: همانطور که در اول بحث در تعریف سبک زندگی آمد سه نوع رفتار و رابطه که شامل ارتباط و اخلاق فردی، خانوادگی و اجتماعی است، برای انسان تعریف می‌شود.

امام رضا(ع) در رفتار فردی خود که یک بعد آن ارتباط با خداوند متعال است بسیار ارتباط عمیقی داشتند. سیره عبادی حضرت

رضا علیه السلام به گونه‌ای زبانزد بود که هم دوست و هم دشمن به کثرت عبودیت و زهد آن حضرت معترف بودند و کسی را عابدتر از او نمی‌یافتند.

«رجاء ابن ابی ضحاک» از ماموران مامون در روایتی می‌گوید: «امام رضا(ع) شب‌ها در بستر خود بسیار قرآن تلاوت می‌کرد و چون به آیه‌های بهشت و دوزخ می‌رسید، می‌گریست و بهشت را از درگاه خدا طلب می‌کرد و از آتش دوزخ به خدا پناه می‌برد.»

ابراهیم بن عباس در ضمن شرح حالات امام رضا(ع) می‌گوید: «اکثر شبها از آغاز تا بامداد، به عبادت و مناجات با خدا اشتغال داشت، بسیار روزه می‌گرفت، و روزه سه روز در هر ماه را ترک نمی‌کرد و می‌فرمود: «سه روز روزه گرفتن در هر ماه، معادل روزه گرفتن همه روزهای سال به حساب می‌آید.»

آن حضرت در سه روز یک بار تمام قرآن را تلاوت می‌کرد و می‌فرمودند: «اگر خواسته باشم که در کمتر از سه روز، قرآن را ختم کنم می‌توانم؛ اما هیچ آیه‌ای را نخواندم مگر این که در معنی آن اندیشیدم، و درباره این که آن آیه در چه موضوع و در چه وقت نازل شده فکر کردم، از این رو هر سه روز، همه قرآن را تلاوت می‌کنم.»

نشانه‌های رفتار عبادی امام رضا(ع) را شاید در دعاها و نیایش‌های آن حضرت بیش از هر جایی یافت.

امام رضا(ع) در مناجاتی که از ایشان رسیده می‌فرمایند: «پروردگارا در پیشگاه تو ایستاده و دست‌هایم را بسوی تو بلند نموده‌ام، با آگاهی به این که در بندگی اهمال نموده و در بسیاری از طاعت‌های تقصیر دارم، و اگر راه حیا را می‌پیمودم از خواستن و دعا نمودن می‌ترسیدم، ولی پروردگارا آنگاه که شنیدم گناهکاران را به درگاهت فرا خوانده و آنان را به بخشش نیکو و ثواب وعده می‌دهی، برای امتثال ندایت آمده و به عواطف مهربانترین مهربانان پناهنده شدم.»

امام(ع) با وجودی که معصوم است می‌بینیم چنان در درگاه خدا متواضع است که گویی یکی از بندگان گنهکار دارد مناجات می‌کند و به این ترتیب درس خضوع و خشوع و افتادگی در برابر خداوند را به ما آموزش می‌دهند.

تسنیم: سیره امام رضا(ع) در انس با قرآن چگونه بود؟ به چه نحوی می‌توانیم با تاسی از امام رضا(ع) با قرآن انس بگیریم؟

ابراهیمی: همانطور که اشاره شد امام رضا(ع) بسیار قرآن تلاوت می‌فرمودند و هر سه روز قرآن را ختم می‌فرمودند و در آیات آن تدبر می‌کردند.

قرآن مجید برای همه اعصار درس زندگی است اما امروزه با وجود این همه معضلات و چالش‌ها و پیچیدگی‌هایی که در زندگی بشر وجود دارد بیش از هر زمانی مورد نیاز جامعه اسلامی است. لذا ما باید با بهره‌گیری از سیره امام رضا(ع) و کیفیت اهتمام آن

حضرت به قرآن برای سبک زندگی قرآنی نیازمند برنامه ریزی هستیم.

اگر امروز برای سبک زندگی خود متناسب با آموزه‌های قرآنی برنامه ریزی نکنیم، فردا دیر است و این برنامه‌ریزی می‌تواند در بُعد شناخت عمیق قرآن و فرهنگ آن همچنین در بُعد عمل به قرآن و در نهایت تبلیغ و ترویج آن در جامعه باشد.

تسنیم: در دین اسلام ارزش‌گذاری افراد به چیست؟ شاخص و ملاک بهتر بودن از دیدگاه امام رضا(ع) را بیان کنید؟

ابراهیمی: یکی از مولفه‌های سبک زندگی اسلامی ملاک‌های ارزش‌گذاری انسان‌ها است در متون اسلامی به‌ویژه قرآن مجید و سیره اهل بیت(ع)، به‌ویژه حضرت رضا(ع) ملاک‌های خاصی برای ارزشمندی و برتری انسان‌ها ذکر شده است.

ایمان، تقوی و پرهیزگاری از مهمترین ملاک‌های برتری شمرده شده است در قرآن مجید آمده «گرامی‌ترین شما در نزد خداوند با تقواترین شماست» ایمان و پرهیزگاری در سیره امام رضا(ع) برتری ایشان را بر تمامی انسان‌های جویده حقیقت ثابت می‌کند.

ملاک دیگری که برتری انسان‌ها را در سبک زندگی دینی مشخص می‌کند علم و دانش است خداوند در قرآن مجید دو ملاک برتری ذکر کرده؛ اول ایمان و دوم علم که ایمان را ذکر کردیم اما علم را در زندگانی و سبک زندگی اسلامی وقتی مورد مطالعه قرار می‌دهیم، می‌بینیم که اولاً یکی از صفات مهم خود حق تعالی عالم است همچنین پیامبر(ص) و تمامی معصومین و ائمه اطهار(ع) در زمان رسالت یا امامت خود اعلم زمان خویش بودند.

امام موسی بن جعفر(ع) به فرزندانشان می‌فرمودند: «برادران علی ابن موسی دانای خاندان پیغمبر است نیازها و پرسش‌های دینی خود را از وی فرا بگیرید و آنچه به شما تعلیم داد به خاطر بسپارید.»

امام رضا(ع) در تمامی علوم عصر خودشان سرآمد بودند، اگرچه مقام امامت بالاتر از هر مقامی است، اما باید گفت: در مقام دانش و علم هیچ دانشمندی از هر علم چه کلام یا فقه، طبیعیات و طب، زبان‌شناسی و تاریخ و ادیان و غیره یارای مقاومت در برابر ایشان نداشت.

ملاک دیگری که در برتری انسان‌ها در سبک زندگی اسلامی مهم است جهاد و مبارزه در راه خداست آن حضرت به تنهایی در مقابل سیاست‌های فریب کارانه مامون ایستاد و فرهنگ تشیع در ایران را زنده کردند. ایشان با جهاد سیاسی خود چهره منفور استبداد را رسوا کردند و مقابل نفوذ فرهنگ طاغوتی عباسی در بین علویان ایستادند و فرهنگ رضوی را در جهان گسترش دادند.

با نگاه به سیره و گفتار امام رضا(ع) می‌بینیم که ملاک برتری و ارزش‌گذاری در نزد ایشان نیز ایمان، تقوی، علم و جهاد و استکبارستیزی است. ما نیز اگر داعیه پیروی از آن امام همام را داریم باید تلاش کنیم در این ملاک‌ها سرآمد باشیم.

تسنیم: در برابر مشکلات و سختی‌ها چه کنیم؟ در متون دینی ما از امام رضا(ع) در این باره چه توصیه‌ای بیان شده است؟

ابراهیمی: در سبک زندگی اسلامی انسان در برابر مشکلات راهکار دارد؛ صبر در برابر مشکلات، توکل بر خدا و تسلیم به قضای الهی همراه با برنامه‌ریزی و تلاش برای رفع مشکلات از جمله توصیه‌های اسلامی است.

امام هشتم(ع) می‌فرمایند: «هیچ بنده‌ای حقیقت ایمان را به کمال در نیابد مگر آن که سه خصلت در او باشد، «ژرف‌نگری در دین، برنامه‌ریزی نیکو در زندگی و پایداری در برابر مصیبت‌ها.» امام رضا(ع) در این حدیث برنامه‌ریزی در زندگی و پایداری در برابر مصیبت‌ها و مشکلات را از حقیقت ایمان می‌داند.

در سبک زندگی اسلامی کسی که حقیقت ایمان را دریافته باشد، در برابر مشکلات کوتاه نخواهد آمد و صبر و شکیبایی خود را از دست نخواهد داد و با برنامه‌ریزی دقیق و ژرف‌اندیشی خود مشکل را تبدیل به یک فرصت خواهد کرد.

در حدیث دیگری امام رضا(ع) به سه سنت اشاره فرمودند که «مومن، مومن واقعی نیست، مگر آن که سه خصلت در او باشد: سنتی از پروردگارش و سنتی از پیامبرش و سنتی از امامش. اما سنت پروردگارش، پوشاندن راز خود است؛ اما سنت پیغمبرش، مدارا و نرم رفتاری با مردم است؛ اما سنت امامش، پس صبر کردن در زمان تنگدستی و پریشان حالی است.»

طبرسی به اسناد خود از امام رضا (ع) نقل می‌کند که حضرت رضا به مردی قمی فرمودند: «تقوای خدا پیشه کنید و بر شما باد به خاموشی، صبر و بردباری، که شخص عابد نیست مگر آن که بردبار باشد.»

علاوه بر فرمایشات آن حضرت پیرامون موضوع می‌توان به سیره و مصائب اهل بیت(ع) در طول زندگیشان اشاره کرد چرا که زندگی آنان الگوی همه ما در برخورد با مشکلات زندگی و کاستی‌های آن است و در سیره آنان نمونه‌های فراوان و کاملی از مشکلات و نوع برخورد اهل بیت(ع) است که می‌توان در سبک زندگی از آن موارد درس گرفت.

تسنیم: شاد زیستن و استفاده از تفریحات در زندگی امام رضا(ع) چگونه است و چه جایگاهی دارد؟

ابراهیمی: بنابر نظر دانشمندان دینی، اسلام دین فطرت است و به تمام نیازهای طبیعی و فطری انسان توجه دارد، پیروان خود را به شادی‌های مثبت و سازنده و امور مفرح، دعوت می‌کند چراکه استفاده از امور مفرح در موقع مناسب و با رعایت حدود لازم، برای تجدید نشاط و کاستن از یکنواختی زندگی بسیار مؤثر است.

حضرت علی (ع) می‌فرمایند: «این دل‌ها همانند بدن‌ها خسته و افسرده می‌شوند و نیاز به استراحت دارند، در این حال، نکته‌های

در این زمینه امام رضا(ع) نیز فرمایشات بسیار شفافی دارند که می‌توان اشاره کرد.

در فرمایشی آمده که امام رضا(ع) فرمودند: «اوقات خود را به چهار بخش تقسیم کنید: بخشی را برای عبادت، بخشی را برای کار و فعالیت برای تأمین زندگی، بخشی را برای معاشرت و مصاحبت با برادران مورد اعتماد و کسانی که شما را به عیوبتان واقف سازند و بخشی را به تفریحات و لذایذ خود اختصاص دهید و از مسرت و نشاط ساعت تفریح و شادی، نیرو و توان انجام وظایف دیگر خود را تأمین کنید.»

گویی امام رضا(ع) کل اصول و ساختار سبک زندگی را در این حدیث فرموده‌اند امروز ما باید بدانیم که به عنوان یک مسلمان و یک دوستدار اهل بیت(ع) لازم و واجب است که به جنبه‌های مختلف زندگی خود توجه کنیم. روحیات همسر و فرزندانمان را بدانیم؛ به غم و شادی آنان اهمیت دهیم و زمینه استراحت و آسایش و سرور شادیشان را فراهم آوریم، این گونه است که آسیب‌های خانوادگی و اجتماعی کم و جلوه متعادلی از خانواده و جامعه ایجاد خواهد شد.

منبع: تسنیم

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۳۲۱۹۴/۳-ع-رضا-امام-نگاه-مومن-شاخصه->